

Handleiding Vingerspelling en Letterherkenning.

Inleiding.

De module "Vingerspelling en Letterherkenning" is onderdeel van de methode AAD. Het is de eerste module, speciaal voor degenen die het Nederlands handalfabet en / of het Nederlandse schrift nog niet beheersen. In de module worden vingerspelling en schrijflethers systematisch geoefend. Men leert vingerspelling zelf gebruiken en herkennen bij anderen. De letteroefeningen bevatten herkennings- en schrijfoefeningen.

Opbouw van de module.

De module bestaat uit 4 gedeelten en een toets (5 lessen). In de eerste 4 lessen komen steeds 6 of 7 letters aan de orde. Bij iedere les zijn verschillende werkbladen. De vingerspeloefeningen zijn per les hetzelfde, maar uiteraard met andere letters.

Les	Inhoud / letters	Aantal letters	Werkblad	Vingerspeloefening
1	a - f	6	1 - 7	1 - 10.
2	g - m	7	8 - 14	1 - 10.
3	n - t	7	15 - 21	1 - 10.
4	u - z	6	22 - 28	1 - 10.
5	herhalingsles + toets	allemaal	29 + toetsblad	11

De letters worden in alfabetische volgorde aangeleerd. Zo leren de cursisten meteen ook de volgorde van het alfabet, hetgeen later handig is bij alfabetiseringsopdrachten.

Werkwijze.

De oefeningen voor de vingerspelling zijn er op gericht om de vingerspelling te leren (actief en passief). Alle handvormen (a - z) komen in de oefeningen uitgebreid aan bod. Bij sommige oefeningen horen nog knipvellen. Ook die zijn aan de module toegevoegd.

Tevens zijn er oefeningen waarbij letterherkenning en vingerspelling gecombineerd worden getraind.

De werkbladen zijn vooral bedoeld voor het leren herkennen van de letters en ze in relatie te brengen met de handvormen. De schrijfoefeningen hebben tot doel het leren schrijven van de letters. Gekozen is om blokletters te leren schrijven en geen schrijflethers. Dit is gedaan om zo dicht mogelijk bij de leesletter te blijven. Schrijflethers hebben vaak een wat afwijkende vorm. Dit zou te veel verwarring kunnen opleveren voor iemand die net begint om het Nederlands te leren lezen en schrijven.

Het geheel is open van opzet. De docent heeft de vrijheid om zelf een afwisseling van werkbladen en vingerspeloefeningen te kiezen. Ook is het mogelijk onderdelen als huiswerk mee te geven.

Bij de oefeningen staan verder suggesties voor spelvormen. Cursisten kunnen door middel van verschillende spelvormen het handalfabet verder oefenen. Ook hierin kan de docent zelf weer keuzes maken. Uiteindelijk kan de docent zo een gevarieerd aanbod samenstellen per les, van werkbladen, oefeningen en spelvormen.

Bij het computerprogramma AAD-totaal zitten extra oefeningen voor letterherkenning en vingerspelling.

In het volgende gedeelte worden werkbladen en vingerspeloefeningen verder toegelicht.

Handleiding oefeningen: les 1 t/m 4.

Opmerkingen.

- Deze oefeningen moeten afgewisseld worden met de werkbladen en de spelvormen.
- De spelvormen zijn goed te gebruiken als afsluiting van de les.
- Afhankelijk van het niveau van de cursisten kun je oefeningen uitbreiden of zelfs overslaan.

Aanwijzingen voor het aanleren van vingerspelling.

- Let steeds goed op dat iedereen de juiste handvorm maakt en er geen foute handvorm ingeoefend wordt.
- De handpalm moet altijd van je af gericht zijn.
- De hand op schouderhoogte houden, ongeveer naast de kin.
- De elleboog naar beneden.
- Probeer je hand rustig en ontspannen te houden.
- Houd rekening met je gesprekspartner. Pas je snelheid aan.

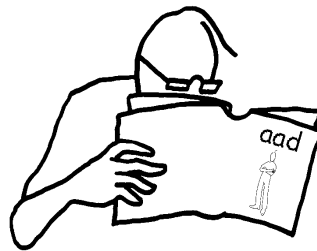
Oefening	Doel: voor- en nadoen.
1	<p>De docent doet de handalfabetletters één voor één voor:</p> <ul style="list-style-type: none">- a t/m f (les 1)- g t/m m (les 2)- n t/m t (les 3) <i>of</i>- u t/m z (les 4) <p>De cursisten doen na. Hang een groot handalfabet goed zichtbaar op (letters a -f). De cursisten leren zo meteen de getekende handvormen herkennen. Gebruik eventueel knipblad 1.</p>

Oefening	Doel: vingerspellen en handvorm opzoeken.
2	<p>De docent spelt een letter. De cursist wijst deze handvorm aan op bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none">- knipblad 1, 2, 3 of 4 (respectievelijk les 1, 2, 3 of 4).- op het overzicht van het handalfabet (knipblad 9).

Oefening	Doel: vingerspellen en letter opzoeken (1).
3	De docent spelt een letter. De cursisten wijzen de bijhorende letter aan op bijvoorbeeld: - knipblad 5, 6, 7 of 8 (respectievelijk les 1, 2, 3 of 4). - op het overzicht van het alfabet (knipblad 10).

Oefening	Doel: vingervaardigheidsoefeningen.																								
4	<p>Bij deze oefening leer je de verschillende handvormen sneller achter elkaar uit te voeren. Door dit veel te doen leer je zo tevens de alfabetische volgorde. Oefen de onderstaande vingerspellingen.</p> <p><i>Les 1.</i></p> <table border="0"> <tr> <td>a - b</td> <td>(10x)</td> <td>a - b - c</td> <td>(10x)</td> </tr> <tr> <td>c - d</td> <td>(10x)</td> <td>d - e - f</td> <td>(10x)</td> </tr> <tr> <td>e - f</td> <td>(10x)</td> <td>a - b - c - d - e - f</td> <td>(10x)</td> </tr> </table> <p><i>Les 2.</i></p> <table border="0"> <tr> <td>g - h</td> <td>(10x)</td> <td>g - h - i</td> <td>(10x)</td> </tr> <tr> <td>i - j</td> <td>(10x)</td> <td>j - k - l - m</td> <td>(10x)</td> </tr> <tr> <td>k - l - m</td> <td>(10x)</td> <td>g - h - i - j - k - l - m</td> <td>(10x)</td> </tr> </table> <p><i>Les 3.</i> Idem les 2, nu met de letters n t/m t.</p> <p><i>Les 4.</i> Idem les 1, nu met de letters u t/m z.</p> <p>Doe deze oefening eerst samen in een langzaam tempo. Laat daarna individueel of in tweetallen de oefening herhalen. Het aantal (10x) is een richtlijn en kan variëren afhankelijk van de vaardigheid die de cursist al heeft. Oefen met goede cursisten ook andere niet alfabetische reeksen.</p>	a - b	(10x)	a - b - c	(10x)	c - d	(10x)	d - e - f	(10x)	e - f	(10x)	a - b - c - d - e - f	(10x)	g - h	(10x)	g - h - i	(10x)	i - j	(10x)	j - k - l - m	(10x)	k - l - m	(10x)	g - h - i - j - k - l - m	(10x)
a - b	(10x)	a - b - c	(10x)																						
c - d	(10x)	d - e - f	(10x)																						
e - f	(10x)	a - b - c - d - e - f	(10x)																						
g - h	(10x)	g - h - i	(10x)																						
i - j	(10x)	j - k - l - m	(10x)																						
k - l - m	(10x)	g - h - i - j - k - l - m	(10x)																						

Oefening	Doel: spellen en letter opzoeken (2).
5	<p>De docent of een cursist spelt een letter. De anderen wijzen de letter aan. Het aantal letters is nu echter groter dan bij oefening 3 en ze staan door elkaar. Gebruik hiervoor bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - werkblad 1 (a t/m f) 8 (g t/m m) 15 (n t/m o) <i>of</i> 22 (u t/m z). <p>Je kunt de letters dan ook laten omcirkelen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - knipblad 11. - de uitgeknipte kaartjes van knipblad: 1 (a t/m f) 2 (g t/m m) 3 (n t/m t) <i>en/of</i> 4 (u t/m z) <p>meerdere malen gekopieerd. De cursist legt deze door elkaar voor zich.</p>

Oefening	Doel: alfabetische volgorde en vingervaardigheid oefenen.
6	<p>De docent spelt een letter. De cursist spelt nu de eerstvolgende letter van het alfabet.</p> <p>Deze oefening kan pas goed uitgevoerd worden vanaf les 2.</p> <p>Variaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de cursist spelt de volgende 2 of 3 letters. - een cursist spelt een letter, de volgende cursist spelt de eerstvolgende letter van het alfabet, de volgende cursist weer de volgende letter, enz.

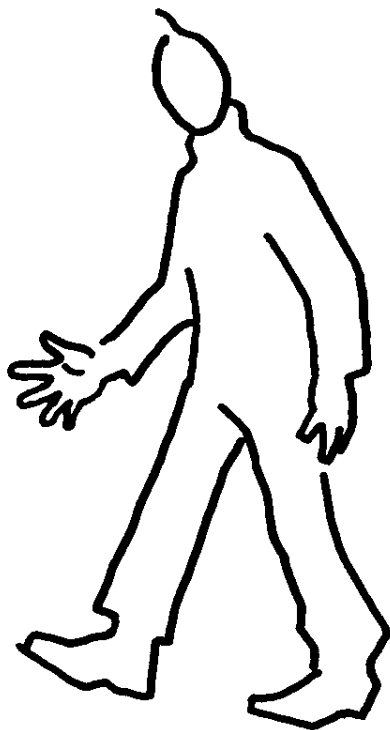
Oefening	Doel: letter zien en spellen.
7	<p>De docent laat een letter zien en de cursist maakt de juiste handvorm. Om de letter te laten zien kun je:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een uitgeknipte letter van knipblad 5, 6, 7 <i>of</i> 8 omhoog houden. Het gebruikte knipblad is afhankelijk van de les (1, 2, 3 of 4). - meerdere letters op het bord door elkaar zetten en er één aanwijzen. - de letters van werkblad 5, 12, 19 <i>of</i> 26 uitknippen en laten zien. Het werkblad is afhankelijk van de les. <p>Je kunt dan ook eventueel hoofd- en kleine letters gebruiken of verschillende lettertypen.</p>

Oefening	Doel: geheugentraining.
8	<p>De docent spelt 2 (of later 3) willekeurige letters achter elkaar. Daarna legt de cursist de letters in dezelfde volgorde achter elkaar. Gebruik hiervoor knipblad 5, 6, 7 en 8. Spel ook letters uit voorgaande lessen.</p> <p>Hiermee train je het vermogen om later ook hele woorden te kunnen onthouden aan de hand van vingerspelling.</p>

Oefening	Doel: woordjes herkennen.
9	<p>Knip de woordjes en namen uit van knipblad 12 (a t/m f) 13 (g t/m m) 14 (n t/m t) <i>of</i> 15 (u t/m z).</p> <p>De docent spelt een woordje of naam van dit knipblad. De cursist houdt het betreffende kaartje omhoog of wijst het aan.</p> <p>Omgekeerd kan uiteraard ook: docent toont een kaartje en de cursist spelt. Bij deze oefening moet aandacht besteed worden aan het vingerspellen van dubbele letters, bv. aa niet 2x a spellen, maar de a-hand bewegen.</p>

Oefening	Doel: woordjes herkennen en schrijven.
10	De docent spelt een letter of een woord. De cursist schrijft de letter of het woord op. Probeer de korte woordjes, van 3 à 4 letters, eerst in zijn geheel te spellen, voordat de cursist het mag opschrijven. Deze oefening kan uiteraard alleen gedaan worden als de cursisten het schrijven van de letters hebben geoefend. Het kan dan tevens als schrijfoefening dienen.

Variaties	<ul style="list-style-type: none"> - Oefening 2 t/m 10 kunnen ook door cursisten in twee- of drietallen gedaan worden. Wissel de werkvormen af. - Oefeningen 9 en/of 10 kunnen ook als introductie voor de tweede les worden gebruikt. Hiermee komt dan meteen het huiswerk aan de orde. - Laat extra oefenen met behulp van de cd-rom bij AAD.
-----------	--

Doe bij iedere les 1 of 2 spelvormen ter afwisseling van de werkbladen en de vingerspeloefeningen. Ook kan het spel als afsluiting van de les dienen.

1. *Memory.*

Gebruik de uitgeknipte kaartjes van knipblad 1 en 5.
 2 en 6
 3 en 7
 4 en 8.

Speel er memory mee. Het kaartje met de handvorm wordt gezocht bij het kaartje met de letter.

2. *Dobbelsteen.*

Van knipblad 17 kan een dobbelsteen worden gemaakt.

Plak de kaartjes van knipblad 5, 6, 7 of 8 op de dobbelsteen. Leg de kaartjes met handvormen op tafel (knipblad 1, 2, 3 of 4). Gooi met de dobbelsteen en zoek het juiste kaartje er bij.

Uiteraard kan het ook omgekeerd worden gedaan: handvormen op de dobbelsteen en de letterkaartjes op tafel.

Variaties: gooi met de letter-dobbelsteen en maak de vingerspelling van de gegooide letter.

Bij les 2 en 3 zijn 7 letters. Er kunnen maar 6 letters op de dobbelsteen. Maak eventueel 2 dobbelstenen, samen met een aantal letters uit de vorige les(sen).

3. *Bordspel.*

Kopieer knipblad 18. Schrijf in de hokjes vanaf start, steeds achtereenvolgens

- a, b, c, d, e, f (les 1).
- g, h, i, j, k, l, m (les 2).
- n, o, p, q, r, s, t (les 3).
- u, v, w, x, ij, z (les 4).

Iedere deelnemer zet een pion bij start.

Maak van knipblad 1, 2, 3 of 4 en knipblad 17 een dobbelsteen met handjes. (Zie ook spel 2.)

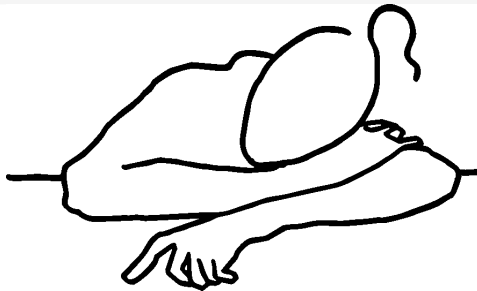
Gooi met de dobbelsteen met de handjes. Zet de pion op de eerstvolgende letter die overeenkomt met de handvorm op de dobbelsteen. Wie het eerst bij het einde is, heeft gewonnen.

Cursisten moeten op elkaar letten of ze de pion op de juiste letter zetten.

4. *Kwartet*

Kopieer knipblad 19 en maak er een kwartet van. Je krijgt een kaart door aan te wijzen aan wie je wat gaat vragen. Spel daarna de letter van de kaart die je wilt hebben.

Variatie: als de cursisten al beter kunnen vingerspellen, kun je ook een eenvoudig (kinder)kwartet gebruiken. De woorden moeten steeds gevraagd worden door het woord te vingerspellen.

Geef per keer 1 of 2 huiswerkopdrachten. Geef niet steeds alle opdrachten tegelijk op als huiswerk.

1. *Spiegel*.

Oefen de verschillende handvormen voor de spiegel. Zo leer je de handvormen ook herkennen.

2. *Sleutelhanger*.

Knip het kaartje van knipblad 16 uit. Plak het op een stevig karton. Maak er een gaatje in. Doe het kaartje aan bijvoorbeeld je sleutelhanger. Zo heb je het kaartje altijd bij je en kun je overal even oefenen, zoals in de bus of trein.

3. *Twee handen*

Oefen ook met je linkerhand en met beide handen tegelijk. Hierdoor onthoud je de handvormen beter.

Handleiding werkbladen: les 1 t/m 4.

Opmerkingen.

- Werkbladen die in de les niet zijn (af)gemaakt, kunnen als huiswerk worden meegegeven.
- Maak een les aantrekkelijk door oefeningen voor vingerspelling, de werkbladen en de spelvormen af te wisselen.

Werkblad	Doel: letterherkenning (1).
1	De docent geeft aan welke letter de cursist moet omcirkelen. Dit kan gedaan worden door:
8	<ul style="list-style-type: none">- de letter op te schrijven in het vakje boven aan het werkblad.- de letter groot op het bord te schrijven.
15	Bij dit werkblad zijn er 2 mogelijke werkwijzen: <ul style="list-style-type: none">- er wordt hetzelfde werkblad gebruikt, voor het omcirkelen van steeds een andere letter. Omdat je dan steeds minder letters overhoudt, wordt het omcirkelen steeds gemakkelijker.
22	Het werkblad hoeft maar 1 keer gekopieerd te worden. <ul style="list-style-type: none">- het werkblad wordt voor iedere letter opnieuw gekopieerd. Omdat je steeds met een "schoon" werkblad begint, is het zoeken van de letters altijd even moeilijk. Het werkblad moet voor iedere letter apart gekopieerd worden.

Werkblad	Doel: herkennen van de handvorm.
2	De docent geeft aan welke handvorm moet worden omcirkeld. Er zijn meerdere mogelijkheden:
9	<ul style="list-style-type: none">- hang een poster met het handalfabet voor de klas. Geef aan welke letter moet worden omcirkeld op het werkblad.- kopieer knipblad 1, 1a of 9. Geef op dit knipblad aan welke handvorm door de cursist moet worden omcirkeld op het werkblad.
16	<ul style="list-style-type: none">- kopieer knipblad 1, 1a of 9. Knip nu 1 handvorm uit. Geef die aan de cursist. Hij/zij zoekt de juiste handvorm op het werkblad op en omcirkelt die.
23	Net als bij werkblad 1 zijn er 2 werkwijzen mogelijk: <ul style="list-style-type: none">- steeds hetzelfde werkblad gebruiken.- steeds een nieuw werkblad gebruiken (zie handleiding werkblad 1).

Werkblad	Doel: letterherkenning (2).
3	Dit werkblad is grotendeels gelijk aan werkblad 1, maar moeilijker (zie handleiding werkblad 1).
10	De cursist moet de van te voren aangegeven letter opzoeken op het werkblad en omcirkelen.
17	Er zijn verschillende mogelijkheden om aan te geven welke letter moet worden omcirkeld:
24	<ul style="list-style-type: none"> - schrijf de letter op het bord of bovenaan het werkblad. - laat de letter (even) zien op een kaartje, bijvoorbeeld van knipblad 5. De cursist zoekt de bijhorende letters op. - hetzelfde, maar nu omcirkelt de cursist maar één letter tegelijk. De docent laat steeds een andere letter op een flitskaartje zien. De cursist zoekt steeds één gelijke letter op en omcirkelt. - vingerspel de letter, waarna de cursist de letter opzoekt. Dit kan uiteraard alleen als de vingerspelling al is geoefend of bekend is. <p>Net als bij werkblad 1 en 2 zijn er weer twee werkwijzen mogelijk (zie handleiding werkblad 1).</p>

Werkblad	Doel: herkennen van handvorm en bijhorende letter.
4	De cursist moet een lijn trekken van de letter naar de handvorm of omgekeerd.
11	Net als bij werkblad 1 zijn er twee werkwijzen mogelijk:
18	<ul style="list-style-type: none"> - steeds hetzelfde werkblad gebruiken. - steeds een nieuw werkblad gebruiken (zie handleiding werkblad 1).
25	

Werkblad	Doel: weten dat er verschillende lettertypen en hoofdletters zijn.
5	<p>Geef de cursist het werkblad. Bespreek de verschillende lettertypen en het verschil tussen gewone letters en hoofdletters. Wijs in het lokaal nog meer letters a, b, c, ...enz. aan. Of laat verschillende letters zien in een krant, tijdschrift, of dergelijke.</p> <p>Laat nu de cursist dezelfde letters opzoeken in kranten, tijdschriften e.d. Deze letters worden uitgeknipt en opgeplakt in de lege vakjes.</p> <p>Dit werkblad moet voor iedere letter apart gekopieerd en worden.</p> <p>Het uitknippen en opplakken van letters kan ook als huiswerk worden opgegeven. Het gaat om een eerste voorlopige oriëntatie op verschillende lettertypen.</p>
12	
19	
26	

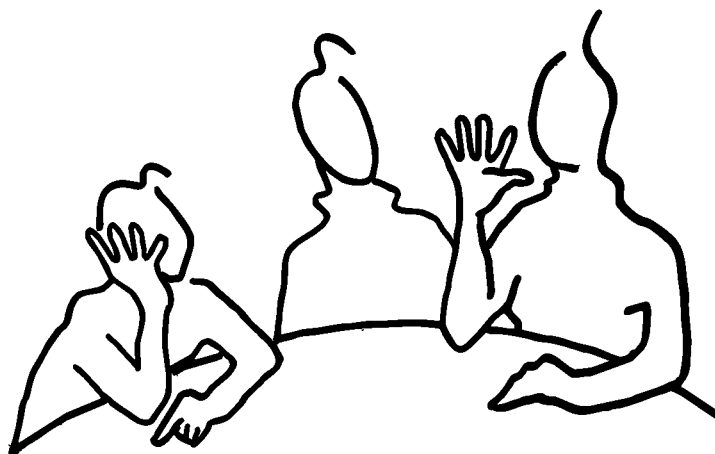
Werkblad	Doel: herkennen van verschillende lettertypen.
6	<p>Deze opdracht moet nu redelijk zelfstandig kunnen worden uitgevoerd. De cursist zoekt uit de krantenknipsels de letter a op. De letter wordt onderstreept, omcirkeld of aangegeven met een markeerstift.</p> <p>Dit werkblad kan ook als huiswerk worden meegegeven.</p>
13	
20	
27	

Werkblad	Doel: leren schrijven van (blok)letters.
7	<p>Oefen de letters eerst door samen bv.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de letter groot in de lucht te schrijven. - de letter groot op het bord te laten schrijven. - met de vinger over het voorbeeld op het werkblad te gaan. <p>Laat daarna het werkblad verder maken. Oefen (eventueel) nog verder op gewoon lijntjes papier, waarbij de lijntjes nog dichter op elkaar staan dan op het werkblad.</p>
14	
21	
28	

Les 1 t/m 4.

Materiaal per les:

- pennen
- werkbladen in goede aantallen gekopieerd
- scharen
- lijm
- poster van het handalfabet
- kaartjes met letters van het alfabet (bv. knipblad 5, 6, 7 en 8)
- kaartjes met alle handvormen (bv. knipblad 1, 2, 3 of 4)
- kranten / tijdschriften
- lijntjespapier
- knipbladen gekopieerd; de keuze van de oefeningen en spelvormen, bepaalt welke knipbladen moeten worden gekopieerd.

Handleiding herhaling en toets: les 5.

Les 5 is bedoeld om al het geleerde nog eens te herhalen en daarna te toetsen. Daarnaast biedt het de mogelijkheid om de lessenserie informeel af te sluiten met een spel, namelijk handvorm-letter-bingo.

Werkblad	Doel: herhaling van alle handvormen en schrijfletters.
29	Schrijf onder alle handvormen de letters. Eventueel om te oefenen de letters 2 keer laten schrijven.

Oefening	Doel: (herhaling) vaardigheid vingerspelling.
11	<ul style="list-style-type: none">- Spel verschillende korte woorden van 4 à 5 letters. Neem hiervoor concreet aanwijsbare voorwerpen, bv. uit het lokaal. De cursist schrijft de woorden op.- Idem. Laat echter de cursisten om de beurt een woord spellen. Maak hiervoor kaartjes met woorden.- Spel de naam van een cursist. Deze cursist spelt de naam van een andere cursist, die dan weer een andere naam spelt, enz. Schrijf eventueel eerst alle namen op het bord of maak naamkaartjes.

Toets	Doel: nagaan of gewenste niveau bereikt is.
	Laat de toets maken. Zie de toets voor aanwijzingen.

Spel-werkvormen

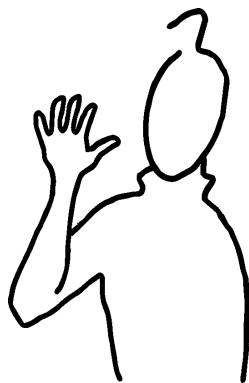
Speel het bingospel. Leg eventueel eerst de regels uit.

Kopieer de bingokaarten van knipblad 20. Kopieer alle handvormen en maak er kaartjes van (knipblad 1 t/m 4). Maak 4 extra kaartjes met daarop aa, ee, oo en uu. Doe de kaartjes in een doos en schud ze door elkaar. Haal er telkens een kaart uit en doe de handvorm voor. De cursisten kijken of de bijhorende letter op hun kaart staat en strepen die weg. Variaties:

- wie heeft als eerste de kaart vol?
- wie heeft als eerste de onderste rij vol?
- wie heeft als eerste de bovenste rij vol?
- enz.

Wissel deze variaties af.

Laat eventueel in tweetallen spelen.

Voorbereiding

Les 5: herhaling en toets.

Materiaal:

- pennen
- toetsblad gekopieerd
- knipblad 1 t/m 4 gekopieerd en uitgeknipt (schaar) + 4 extra kaartjes
- knipblad 20 gekopieerd en uitgeknipt (eventueel meerdere malen)
- doos.